

RAPPORTAGE

Nader onderzoek ecologie

Rijnhaven

Rotterdam

Rapportage nader onderzoek ecologie

Rijnhaven, Rotterdam

Opdrachtgever

Mees Ruimte & Milieu

Postbus 854

2700 AW Zoetermeer

Rapportnummer

14916.002

Versienummer

D2

Status

Eindrapportage

Datum

16 november 2022

Opsteller

De heer B. van Wieringen, MSc

Paraaf

Kwaliteitscontrole

De heer O. Streng, BSc

Paraaf

DAAROM ECONSULTANCY

KWALITEITSZORG

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en onderzoeksbureaus die werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en die de belangen behartigt van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

CERTIFICERING

Econsultancy werkt volgens een dynamisch kwaliteits- en milieusysteem, zoals beschreven in het kwaliteits- en milieuhand-boek. Ons kwaliteits- en milieusysteem is gecertificeerd volgens de eisen in de NEN-EN-ISO 9001 en NEN-EN-ISO 14001.

BETROUWBAARHEID

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde regelgeving ten aanzien van natuurwetgeving. Het onderzoek betreft een momentopname en geeft een inschatting van de geschiktheid van de onderzoekslocatie voor beschermde soorten en het al dan niet voorkomen van soorten. De gebruikte informatie omtrent verspreiding van soorten is deels afkomstig uit de NDFF en mag niet zonder toestemming worden verstrekt aan derden of op enige andere wijze openbaar gemaakt worden. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

GELDIGHEID ONDERZOEK

In het algemeen kan gesteld worden dat een onderzoek geldig is voor een periode van 3 jaar, tenzij in deze periode de ecologische omstandigheden wezenlijk zijn veranderd en/of de Wet natuurbescherming, dan wel inzichten hieromtrent zijn gewijzigd. Bij uitstel van de uitvoering van een project met meer dan 3 jaar verdient het de aanbeveling de resultaten van het onderzoek opnieuw te toetsen.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING.....	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie	4
3	RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK	5
4	ONDERZOEKSMETHODIEK.....	6
	4.1 Onderzoeksinspanning en weersomstandigheden	6
5	ONDERZOEKSRESULTATEN	9
	5.1 Vleermuizen	9
6	TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING.....	11
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN.....	12

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Mees Ruimte & Milieu opdracht gekregen voor het uitvoeren van een aanvullend ecologisch onderzoek aan de Rijnhaven te Rotterdam.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging en ontwikkeling van nieuwbouw op de onderzoekslocatie.

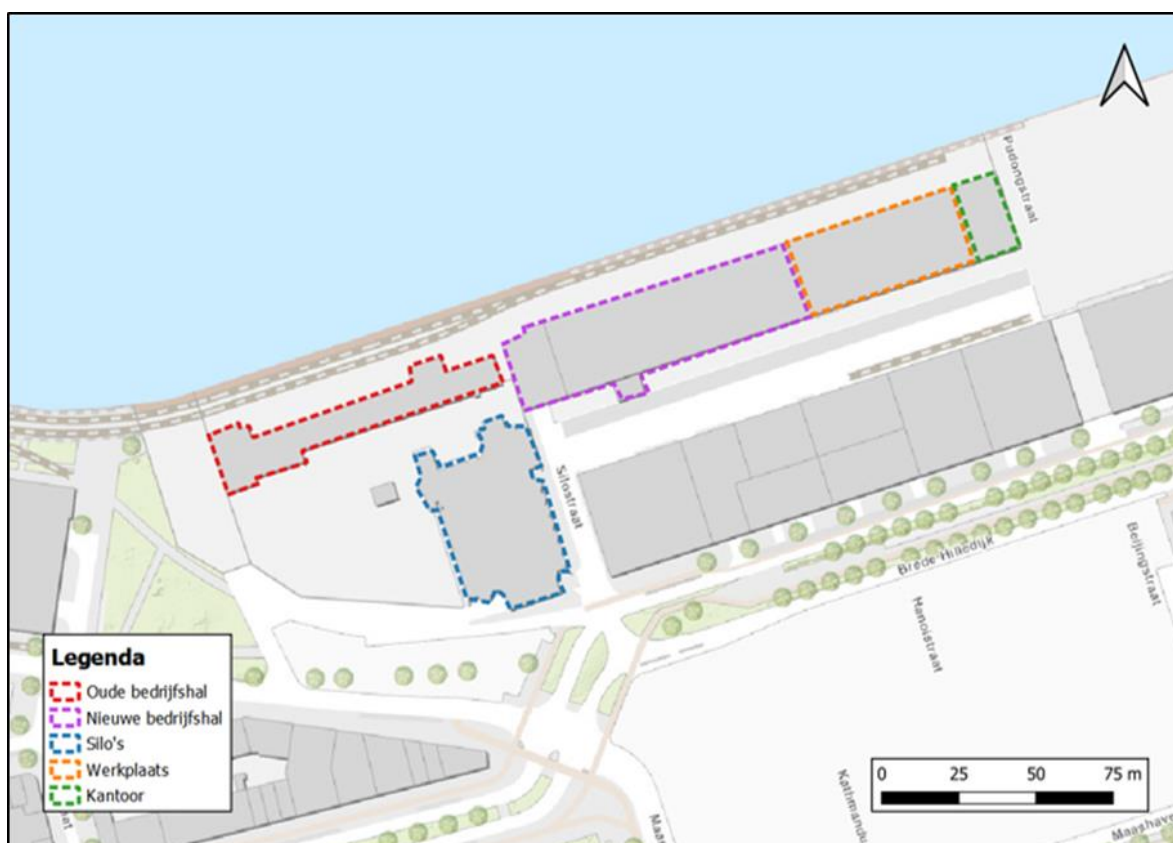
Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de resultaten van de quickscan Wet natuurbescherming die Econsultancy in maart 2021 op de onderzoekslocatie heeft uitgevoerd (rapport 14916.001, versie D2, d.d. 31 maart 2021).

Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen.

teem ligt. De oudere bedrijfshal, gelegen aan de meest westelijke zijde van de bebouwing, heeft een liftschacht aan de zuidzijde van het gebouw. Aan de gevels van productiehallen zitten vele raampartijen die op enkele na niet open kunnen en filterschermen. Als grondstof voor het productieproces worden granen en graanproducten gebruikt, welke opgeslagen worden in silo's (figuur 2-2, blauw). De silo's staan in het zuidelijke deel van de onderzoekslocatie en zijn hoger dan de productiehallen. Bovenop de silo's staat een kubus met rondom raampartijen. Alle bebouwing is onderling verbonden met luchtbruggen. Rond de silo's staan enkele bakstenen muren met open stootvoegen en wanden van golfplaat. Ten zuidwesten van de silo's ligt een grasveld met een border van sierstruiken en enkele bomen. Aan de zuidkant van de bebouwing, aan weerszijden van de silo's, liggen parkeervoorzieningen. Op het grasveld na is het terrein verhard met betonnen platen en asfalt. Op het terrein staan enkele metalen constructies voor de overslag van graan. De kade van de Rijnhaven is beschoeid.

De onderzoekslocatie ligt aan de Rijnhaven, onderdeel van het havengebied van Rotterdam. De Rijnhaven komt uit op de Maas. Ten zuiden van de bebouwing, buiten de onderzoekslocatie, ligt een rij bedrijfspanden met voornamelijk autogarages van één tot drie bouwlagen hoog met diverse uitvoeringen van de daken en muren. De onderzoekslocatie wordt verder ten zuiden en westen omgeven door nieuwbouw appartementencomplexen. Aan de overzijde van de Rijnhaven liggen hoogbouw appartementencomplexen en historische panden, zoals het Hotel New York.

Figuur 2-2 Topografische kaart met diverse onderdelen van het bedrijfscampus aangegeven.

Figuur 2-3 Luchtfoto onderzoekslocatie en de directe omgeving.

2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie

De initiatiefnemer is voornemens de bebouwing op de onderzoekslocatie te renoveren en wellicht delen te slopen ten behoeve van de te realiseren nieuwbouw en renovatiewerkzaamheden op de locatie. De nieuwbouw zal meerdere functies krijgen, waaronder kantoren, winkels, horeca, cultuur en wonen. In de Rijnhaven zal een stadsstrand gerealiseerd worden.

3 RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK

Uit de quickscan blijkt dat, om de effecten van de ingreep volledig te kunnen toetsen aan de Wet natuurbescherming er op sommige punten meer informatie is benodigd (zie tabel 3-1).

Tabel 3-1 Overzicht geschiktheid onderzoekslocatie voor soortgroepen en te nemen vervolgstappen

Soortgroep		Geschikt habitat	Ingreep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffings-aanvraag	Bijzonderheden / opmerkingen*
Broedvogels	algemeen	ja	ja	nee	nee	Het verwijderen van nestgelegenheden buiten het broedseizoen uitvoeren.
	jaarrond beschermd	ja	nee	nee	nee	-
Vleermuizen	verblijfplaatsen	ja	mogelijk	ja	mogelijk	-
	foerageergebied	ja	nee	nee	nee	Vleermuisvriendelijke verlichting toepassen (met name bij kade).
	vliegroutes	ja	nee	nee	nee	Vleermuisvriendelijke verlichting toepassen (met name bij kade).
Grondgebonden zoogdieren		ja	mogelijk	Nee	nee	Aandacht voor zorgplicht ten aanzien van kleine zoogdieren zoals huisspitsmuis.
Amfibieën		minimaal	mogelijk	nee	nee	Aandacht voor zorgplicht ten aanzien van kleine amfibieën zoals de gewone pad en bruine kikker.
Reptielen		ja	nee	nee	nee	-
Vissen		nee	nee	nee	nee	Aandacht voor de zorgplicht ten aanzien van vissen in de rijnhaven.
Libellen en vlinders		nee	nee	nee	nee	-
Overige ongewervelden		nee	nee	nee	nee	-
Vaatplanten		ja	nee	nee	nee	Aantasting van schubvaren op de kade (>60 meter ten oosten) voorkomen tijdens werkzaamheden.

4 ONDERZOEKSMETHODIEK

Voor het onderzoek naar vleermuizen zijn in de periode half mei tot half september 2022 in totaal zeven (waarvan één gesplitst) veldbezoeken uitgevoerd. De veldbezoeken zijn in de avonduren en ochtenduren uitgevoerd. De inventarisatiemethode is conform het protocol voor vleermuisonderzoek (versie januari 2021), dat is opgesteld door het vleermuisvakberaad van het Netwerk Groene Bureaus. De onderzoeksinspanning is gebaseerd op de functies zomerverblijf, kraamverblijf, individuele winterverblijf en paarverblijf/baltsplaats voor de gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, meervleermuis en laatvlieger en massawinterverblijf voor gewone dwergvleermuis. Het protocol heeft tot doel het belang van de functies van onderzoekslocatie voor soorten vleermuizen effectief en efficiënt vast te stellen dan wel uit te sluiten. Doordat vleermuizen iedere (verblijfs)functie slechts een beperkte periode van het jaar gebruiken, is onderzoek naar alle op de onderzoekslocatie mogelijke functies noodzakelijk. Iedere (verblijfs)functie afzonderlijk geniet een jaarronde bescherming.

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van professionele batdetectors met opnamemogelijkheid (Pettersson M500-384). Een batdetector zet het voor het menselijk gehoor niet hoorbare ultrasone geluid van vleermuizen om naar frequenties die wel hoorbaar zijn. Op basis van de geluidsfrequenties en ritmes kunnen verschillende soorten vleermuizen worden onderscheiden. De opnamemogelijkheid is belangrijk omdat de geluidsopnames kunnen worden gebruikt voor het determineren van soorten die op basis van hun geluid moeilijk zijn te onderscheiden (met name Myotis-soort) en waarbij het sonogram uitsluitel kan geven. Hierbij is gebruik gemaakt van analyseprogramma Batsound.

4.1 Onderzoeksinspanning en weersomstandigheden

Het totaal aantal voorgestelde veldbezoeken is vastgesteld op basis van de grootte van de onderzoekslocatie, uitgaande van 2 tot 8 waarnemers per veldronde. Met deze acht veldbezoeken, waarvan één avondronde in de kraamperiode in twee is gesplitst, omtrent deze soortgroep is voldoende zekerheid verkregen over de functie van de onderzoekslocatie. Tijdens de veldronde op 24 mei 2022 zijn alleen de buitenste gevels van de bebouwing onderzocht. Tijdens de veldronde op 1 augustus 2022 zijn de rest van de gevels onderzocht.

Tijdens de avondronden in de zomer- en kraamperiode is in kaart gebracht waar zich rond de bebouwing vleermuisactiviteit bevond, welke vleermuissoorten aanwezig waren en hoeveel individuen actief waren. Een kraamverblijf is te herkennen aan de lokale hoge vleermuisactiviteit en doordat een relatief groot aantal vleermuizen verspreid over de tijd uitvliegt en gedurende de avond ook weer terugkeert naar de verblijfplaats. Ook zijn vaak sociale geluiden en zwermactiviteiten waar te nemen. Door met vijf waarnemers langs de bebouwing te lopen kan met voldoende zekerheid een kraamverblijfplaats worden aangetoond dan wel uitgesloten.

Tijdens de ochtendronde heeft elke waarnemer een deel van het gebied onderzocht. Aan de hand van de waargenomen activiteit vroeg na zonsondergang tijdens de eerste drie avondronden van de zomer- en kraamperiode is bepaald welke locaties het meest kansrijk zijn voor invliegende vleermuizen tijdens de ochtendron-

de. Voordat vleermuizen invliegen, ‘tikken’ ze een aantal keer de verblijfplaats aan en vliegen ze laag langs de gevel met de verblijfplaats. Hierdoor zijn invliegende vleermuizen tijdens de ochtendronde makkelijker waar te nemen. Doordat de waarnemers op strategische plekken zijn gezet, hadden ze samen te allen tijde zicht op minimaal 75% van de gevels. Doordat kansrijke locaties reeds bepaald waren, en het invliegproces vaak meerdere minuten in beslag neemt, kan met voldoende zekerheid worden gesteld dat zomerverblijfplaatsen in de betreffende panden succesvol zijn aangetoond dan wel uitgesloten.

Tijdens de twee avondronden in de paarperiode hebben de twee waarnemers ieder op constante snelheid rond de opstallen gelopen. Tijdens deze rondes is in kaart gebracht bij welke plekken baltsgedrag van mannelijke vleermuizen werd vertoond, en op welke plekken mannelijke vleermuizen de verblijfplaats aantikten. Voor de paarperiode geldt dat mannelijke vleermuizen gedurende een groot deel van de avond baltsroepen maken rondom de paarverblijfplaats. Omdat deze baltsroepen de hele nacht worden uitgevoerd, konden paar-territoria en daarmee ook paarverblijfplaatsen goed in kaart worden gebracht.

Tijdens de onderzoeken voor het vaststellen van massawinterverblijfplaatsen hebben twee waarnemers met constante snelheid rond de bebouwing gelopen op de onderzoekslocatie. Hierdoor ontstond een volledig overzicht van de gehele omvang van de bebouwing.

Tabel 4-1 bevat een overzicht van de uitgevoerde veldbezoeken in 2022.

Tabel 4-1 Onderzoeksinspanning per soortgroep

		april	mei	juni	juli	augustus	september	
vleermuizen	tijdstip	-	1 x avond * 2 x avond ** 1 x ochtend ***			-	4 x avond *	-
	datum		24 mei 2022 **, 15 juni 2022 **, 6 juli 2022 ***, 1 augustus 2022 *				12 augustus 2022*, 16 augustus 2022*, 25 augustus 2022*, 6 september 2022*	
	functie		zomerverblijf kraamverblijf				paar/baltsverblijf massawinterverblijf	

* het veldwerk is door twee personen uitgevoerd.

** het veldwerk is door vijf personen uitgevoerd.

*** het veldwerk is door acht personen uitgevoerd.

Tijdens de veldbezoeken waren de weersomstandigheden voor het waarnemen van gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, meervleermuis en laatvlieger gunstig. Tijdens geen van de veldbezoeken was de temperatuur lager dan 12 °C. De windsnelheid lag beneden de 3 Bft. en er was geen sprake van neerslag, op het laatste halfuur van de ronde op 6 september na. Echter was voor de neerslag genoeg vleermuisactiviteit waargenomen waardoor de neerslag niet van invloed is geweest op de onderzoeksresultaten.

Tabel 4-2 Omstandigheden aanvullende onderzoeken vleermuizen

Datum	Tijd	Temperatuur	Weersomstandigheden
24 mei 2022	21:42 - 00:12 uur	12 °C	2 Bft., helder, droog
15 juni 2022	22:03 - 00:33 uur	17 °C	3 Bft., gedeeltelijk bewolkt, droog
6 juli 2022	02:31 - 05:31 uur	13 °C	2 Bft. , helder, droog
1 augustus 2022	21:32 - 00:02 uur	19 °C	1 Bft. , helder, droog
12 augustus 2022	00:00 - 02:00 uur	21 °C	2 Bft. , helder, droog
16 augustus 2022	21:04 – 00:04 uur	21 °C	1 Bft. , helder, droog
25 augustus 2022	00:00 – 02:00 uur	15 °C	2 Bft., gedeeltelijk bewolkt, droog
6 september 2022	20:18 – 23:18 uur	18 °C	2 Bft., gedeeltelijk bewolkt, 22:46 uur begon het met regenen

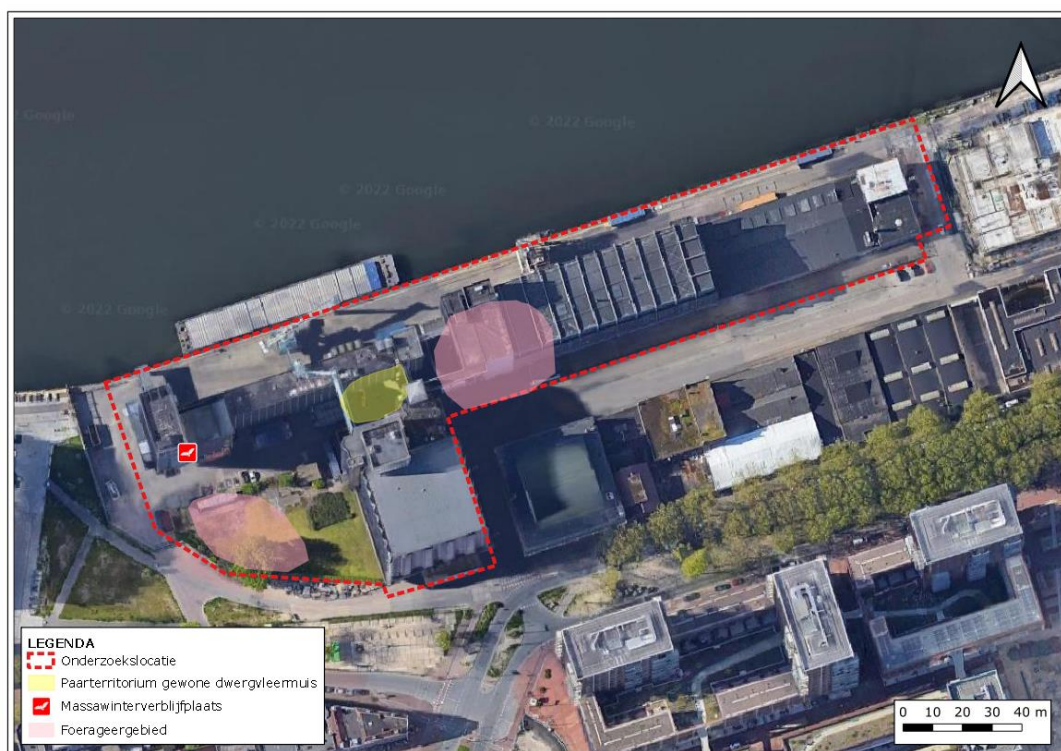
5 ONDERZOEKSRESULTATEN

5.1 Vleermuizen

Tijdens de **zomer- en kraamperiode** is rond en op de onderzoekslocatie redelijk wat vleermuisactiviteit waargenomen. Het betreft voornamelijk foerageergedrag rond het dak van de bebouwing en bij het grasveld/boom. Verblijfplaatsen van vleermuizen zijn echter tijdens de veldbezoeken in deze periode niet aangetroffen. Er zijn namelijk geen in- /uitvliegers of aantikkende vleermuizen waargenomen.

Tijdens de avondronden in de **paarronde** (16 augustus en 6 september 2022) is een paarterritorium op de onderzoekslocatie waargenomen van een gewone dwergvleermuis. Op basis hiervan kan met enige zekerheid gesteld worden dat in dit territorium op de onderzoekslocatie een paarverblijfplaats aanwezig is. Echter kon de exacte locatie van de paarverblijfplaats tijdens deze rondes niet worden vastgesteld, doordat dit individu het gebouw niet aangetikt heeft tijdens het baltsen.

Tevens is tijdens het onderzoek naar **massawinterverblijfplaatsen** (12 augustus en 25 augustus 2022) een verblijfplaats aangetroffen. Deze verblijfplaats is in gebruik als massawinterverblijfplaats door de gewone dwergvleermuis. Op een hoek van de oude bedrijfshal zijn circa 10 zwermende individuen waargenomen tijdens beide rondes.

Figuur 5-1 Verspreiding van vleermuisverblijfplaatsen op basis van inventarisatie in het seizoen 2022.

Tijdens de veldbezoeken zijn er foeragerende vleermuizen waargenomen bij de boom en rond het gebouw op de hele onderzoekslocatie. Er zijn echter voldoende alternatieven voor vleermuizen om te foerageren, het betreft de bomen ten oosten en westen van de onderzoekslocatie. Daarnaast werden tijdens de rondes sporadisch foeragerende vleermuizen waargenomen rond het gebouw en bij de boom. Hierdoor wordt de boom en de onderzoeksgebied niet als essentieel foerageergebied gezien. Desalniettemin worden maatregelen geadviseerd om mogelijke verstoring van deze foerageergebieden en overvliegende vleermuizen te voorkomen (zie hoofdstuk 6).

6 TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING

Alle vleermuissoorten vallen onder het beschermingsregime van de Habitatrichtlijn en de conventie van Bonn, in de Wet natuurbescherming ondergebracht in artikel 3.5. De verboden handelingen die van toepassing zijn op de vleermuizen betreffen het opzettelijk verstoren, doden of vangen van de dieren en het beschadigen of vernielen van de rust- en voortplantingsplaatsen.

In het pand op de onderzoekslocatie is één paarverblijfplaats en één massawinterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis aangetroffen. Bij de renovatie (of wellicht sloop) van de bebouwing is het niet te voorkomen dat wegnemen, vernielen of beschadigen optreedt, waardoor artikel 3.5 lid 4 wordt overtreden. Door het treffen van maatregelen kan de functionaliteit voor de soort behouden blijven. Hiermee wordt overtreding van de Wet natuurbescherming echter niet voorkomen en is een ontheffing noodzakelijk.

Tevens wordt, ten aanzien van foeragerende en langs vliegende vleermuizen, geadviseerd om tijdens de werkzaamheden en in de nieuwe situatie vleermuisvriendelijke verlichting toe te passen. Vleermuisvriendelijke verlichting is amberkleurig (1700 - 2200K) met omlaag staande verlichtingsarmaturen waardoor strooisellicht wordt voorkomen.

Artikel 3.5 lid 2 betreft het opzettelijk verstoren van dieren. Bij het weggagen van een vleermuis, als gevolg van de renovatie (of wellicht sloop) is sprake van voorwaardelijke opzet en is het artikel van kracht. Het verjagen heeft echter niet tot doel om de staat van instandhouding negatief te beïnvloeden, maar juist om doden en verwonden te voorkomen. Er zullen echter handelingen verricht moeten worden die specifiek bedoeld zijn om dieren te verstoren. Juridisch gezien is er sprake van overtreding van het verbodsartikel, zodat een ontheffing noodzakelijk is.

De wet voorziet in een algemene bevoegdheid voor de bevoegde gezagen (provincie Zuid-Holland) om onder voorwaarden een ontheffing te verlenen van de verboden.

Vervolgfase activiteitenplan

Door het treffen van maatregelen zal de functionaliteit van de verblijfplaatsen van de beschermde soorten behouden moeten worden en zal schade aan individuen moeten worden voorkomen. De maatregelen moeten voldoende ecologisch worden onderbouwd middels een ecologisch activiteitenplan. Een onderbouwing middels een ecologisch activiteitenplan is noodzakelijk om een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan te vragen.

In het ecologisch activiteitenplan staan maatregelen zodat de daadwerkelijke functie die het gebied heeft voor de soorten met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid behouden wordt. Daarnaast wordt onder andere de huidige staat van instandhouding van de soort beoordeeld en of deze niet in het geding komt. Het activiteitenplan is geen onderdeel van dit rapport.

7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Econsultancy heeft in opdracht van Mees Ruimte & Milieu een aanvullend ecologisch onderzoek uitgevoerd aan de Rijnhaven te Rotterdam. Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging en ontwikkeling van nieuwbouw op de onderzoekslocatie.

Voorgenomen ingreep

De initiatiefnemer is voornemens de bebouwing op de onderzoekslocatie te renoveren en wellicht delen te slopen ten behoeve van de te realiseren nieuwbouw en renovatiewerkzaamheden op de locatie. De nieuwbouw zal meerdere functies krijgen, waaronder kantoren, winkels, horeca, cultuur en wonen. In de Rijnhaven zal een stadsstrand gerealiseerd worden.

Functie onderzoekslocatie voor beschermde soorten

Op basis van onderhavig nader onderzoek kan worden geconcludeerd dat de onderzoekslocatie een functie heeft voor vleermuizen. De onderzoekslocatie wordt gebruikt als vaste rust- en voortplantingsplaats (massa-winterverblijfplaats en een paarverblijfplaats) van de gewone dwergvleermuis. De voorgenomen (sloop- en) renovatiewerkzaamheden op de onderzoekslocatie zullen, zonder het nemen van maatregelen, de functionaliteit van de beschermde verblijfplaatsen naar verwachting vernielen. Verstoring of beschadiging van individuen of hun verblijfplaatsen is op voorhand niet te voorkomen, waardoor overtreding van de Wet natuurbescherming plaats vindt ten aanzien van de gewone dwergvleermuis.

De werkzaamheden zijn daarmee ontheffingsplichtig. Maatregelen dienen te worden vastgelegd in een ecologisch activiteitenplan en ter goedkeuring te worden voorgelegd aan de provincie Zuid-Holland middels een ontheffingsaanvraag.

Conclusie

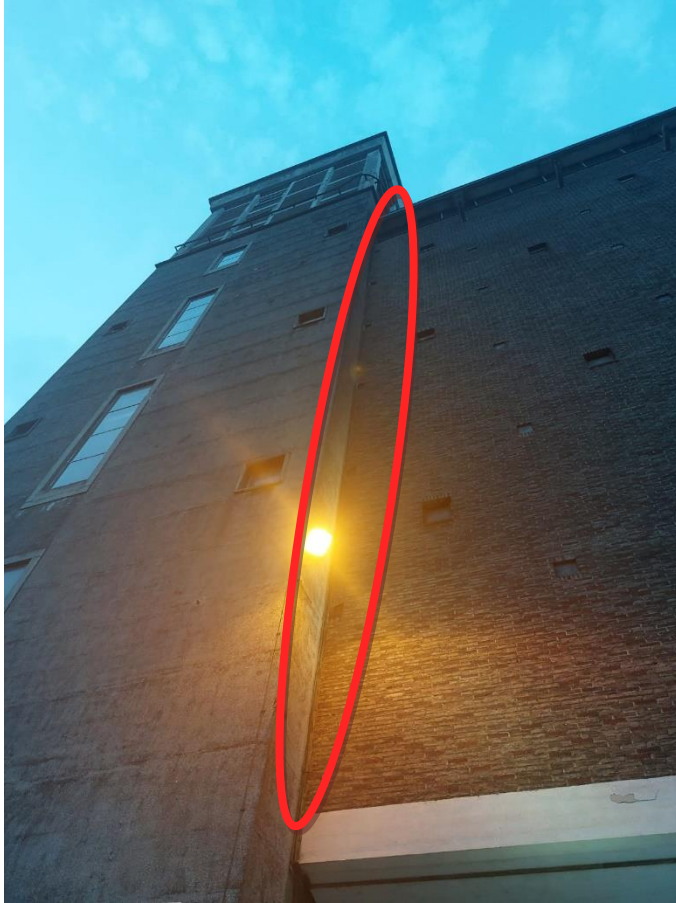
Ondanks dat aan de vereiste onderzoeksinspanning is voldaan, kan het nooit volledig worden uitgesloten dat een incidentele verblijfsfunctie van één of enkele beschermde individuen wordt gemist. Het protocolair onderzoek blijft een reeks van momentopnamen, waardoor niet elke avond en/of ochtend gedurende het seizoen onderzoek plaats kan vinden. Wanneer tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch (verblijfplaatsen van) één of meerdere vleermuizen worden aangetroffen op onverwachte plekken, dienen de versturende werkzaamheden ter plaatse tijdelijk te worden gestaakt en dient in eerste instantie contact te worden opgenomen met Econsultancy of een lokale vleermuisdeskundige. In overleg zal vervolgens worden bepaald hoe verder gehandeld dient te worden en welke eventuele maatregelen getroffen moeten worden.

De onderzoekslocatie en directe omgeving wordt gebruikt door vleermuizen als foerageergebied. Ten aanzien van in de omgeving foeragerende vleermuizen wordt geadviseerd om gedurende de werkzaamheden en in de nieuwe situatie verlichtingsarmaturen te gebruiken die naar beneden schijnen, en zo min mogelijk strooilicht veroorzaken, en om vleermuisvriendelijke verlichting (amberkleurig) toe te passen.

Tot slot dient te allen tijde rekening gehouden te worden met de algemene zorgplicht ten aanzien van in het wild levende dieren en planten (zie bijlage 2, zorgplicht).

Bijlage 1 Foto massawinterverblijfplaats

Figuur 7-1 Massa winterverblijfplaats in het gebouw op de onderzoekslocatie

Bijlage 2 Toelichting verbodsbepaling Wet natuurbescherming

Zorgplicht

De tekst van artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming, waarin de zorgplicht voor alle in het wild voorkomende planten en dieren is vastgelegd, luidt als volgt:

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
  - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
  - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevegd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
  - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.
3. Het eerste lid is niet van toepassing op handelen of nalaten in overeenstemming met het bij of krachtens deze wet of de Visserijwet 1963 bepaalde.

Deze plicht treft dus niet alleen de dieren en planten die zijn vermeld op de lijsten behorend bij de Vogelrichtlijn, Habitatrichtlijn, de Conventies van Bern en Bonn of artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming.

De plicht houdt zoveel in dat een ieder die weet, kan weten, vermoedt of kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten in het wild levende dieren of planten nadelige gevolgen kunnen ondervinden, zijn handelen of nalaten moet aanpassen ter voorkoming, beperking of ongedaan making van die gevolgen, zoals beschreven in lid 2 van het zorgplichtartikel.

Onder nadelige gevolgen dient hierbij niet alleen de dood of verwonding van dieren dan wel de vernieling of beschadiging van planten te worden verstaan.

Dit verplicht de initiatiefnemer van ruimtelijke ingrepen of andersoortige activiteiten ertoe om voorafgaande aan de uitvoering of realisatie zich op de hoogte te stellen van de aanwezige natuurwaarden, de kwetsbaarheid van die natuurwaarden en van de mogelijke gevolgen van zijn handelen voor die natuurwaarden. Dit vereist zorgvuldigheid van de initiatiefnemer. Hij dient ook al bij de voorbereiding van zijn handelingen oog te hebben voor de bescherming van de natuurwaarden en tijdens de uitvoering en realisatie steeds een focus te hebben op voorkoming of ongedaan making van nadelige effecten op die natuurwaarden.

Verklarende woordenlijst

Activiteitenplan

Een activiteitenplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het activiteitenplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of voortplantingsplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Broedseizoen

Voor het broedseizoen staat in de wet geen vaste periode. De looptijd verschilt per soort en varieert per jaar. Veel vogelsoorten broeden ongeveer tussen 15 maart en 15 augustus.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/NNN hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/NNN, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of voortplantingsplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kan oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaar rond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is bedoeld om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een diersoort dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Voortplantingsplaats of rustplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of voortplantingsplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kan sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Buiten de kraamperiode worden deze door groepjes vrouwtjes en jongen gebruikt, in de kraamperiode door individuele mannetjes.